

МИКОЛИ МИКОЛАЙОВИЧУ ПАВЛУНЮ – 70!

Вісімнадцятого грудня 2022 р. виповнюється 70 років з дня уродин Миколи Миколайовича Павлуня – доктора геологічних наук, професора, декана геологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, академіка АН вищої школи України.

Народився Микола Павлунь 18 грудня 1952 р. у славному м. Берестечко на Волині. Тут минули його дитячі й юнацькі роки, тут він закінчив Берестецьку середню школу, де брав активну участь у художній самодіяльності і спортивних змаганнях. Після відмінного закінчення школи 1970 р. вступив до Львівського державного університету імені Івана Франка на геологічний факультет і навчався за спеціальністю “Геологічне знімання і розвідка родовищ корисних копалин”. Під час навчання проходив виробничі практики на Тянь-Шані й у Східному Забайкаллі. Микола навчався наполегливо й успішно, уже на третьому курсі був нагороджений пам’ятним знаком за відмінне навчання. У 1975 р. захистив на “відмінно” дипломний проект з геологічного знімання і розшуків родовищ золота у верхів’ях р. Амазар – допливу Амура (Східне Забайкалля).

Після закінчення університету молодого фахівця М. Павлуня скерували на роботу в одну з наукових груп науково-дослідного сектору університету, яка на госпдоговірних засадах провадила дослідження унікальних молібден-вольфрамових родовищ у Центральному Казахстані. Микола Миколайович працював на посаді інженера-геолога й під керівництвом канд. геол.-мін. наук Ю. Дорошенка брав участь у польовому топомінералогічному картуванні й детальних мінералого-термобарогеохімічних дослідженнях молібден-вольфрамових родовищ грейзенової групи (Акчатау, Караоба, Коктен-Коль та ін.). Роботу в цьому напрямі молодий науковець продовжив під час навчання в аспірантурі (1978–1981) на кафедрі методів розшуків і розвідки родовищ корисних копалин під керівництвом проф. Є. Лазька. І вже 1981 р. успішно захистив кандидатську дисертацію на тему “Особенности генезиса Акчатауского вольфрамового месторождения в Центральном Казахстане (по включением в минералах)”.

З 1982 р. М. Павлунь розпочав педагогічну діяльність – його обрано за конкурсом на посаду асистента, а 1986 р. – доцента кафедри методів розшуків і розвідки корисних копалин. Він читав такі курси і спецкурси, як “Основи термобарогеохімії”, “Геологія корисних копалин”, “Методи вивчення родовищ і прикладна термобарогеохімія”, “Економіка планування і організація геологорозвідувальних робіт”, “Економіка мінеральної сировини”, керував дипломними роботами і студентськими виробничими практиками. У 2003 р. М. Павлунь захистив докторську дисертацію на тему “Фізико-хімічні умови і зональність розвитку молібден-вольфрамових та золоторудних формацій (за результатами термобарогеохімічних досліджень)”, а 2005 р. йому присвоєно вчене звання професора. У цьому статусі він викладає низку фундаментальних дисциплін за напрямом “Геологія” – “Розшуки і розвідка родовищ корисних копалин”, “Металогенія”, “Ендогенні рудні формації”, “Економічна геологія”, “Вища школа України і Болонський процес”.

Активну науково-організаційну діяльність М. Павлунь розпочав 1991 р., коли став першим заступником проректора з наукової роботи і начальником науково-дослідної частини Львівського університету; протягом 1992–1998 рр. був проректором з наукової

М. Павлунь у маршруті.
Бет-Пак-Дала (Голодний Степ),
Центральний Казахстан, 1979.

Керівники навчальної бурової практики М. Павлунь
та М. Головченко в околицях Львова, 1986.

роботи. У 1996 р. його обрано за конкурсом на посаду завідувача кафедри корисних копалин і геоєкології (згодом кафедра геології корисних копалин), яку він очолював до 2016 р. З 2004 р. до нині Микола Миколайович є деканом геологічного факультету.

Надзвичайно багатогранною і різноманітною є науково-дослідна робота М. Павлуни, яка тісно пов'язана з навчально-методичною й організаторською діяльністю. Він провадить дослідження з ендегенного рудогенезу, прогнозування зруденіння, розшуків і розвідки родовищ корисних копалин, термобарогеохімії, методології й історії науки. Результати висвітлені в понад 300 публікаціях, серед яких три монографії, три довідково-інформаційні видання, чотири підручники, два навчальні посібники, низка навчально-методичних розробок.

Микола Павлунь є гідним представником офіційно затвердженої в університеті наукової термобарогеохімічної школи професора Миколи Єрмакова. Дослідження він розпочав уже з перших років праці в університеті – спочатку в проблемній науково-дослідній лабораторії, а згодом – у лабораторії прикладної термобарогеохімії (ТБГХ). Вони були пов'язані з вивченням молібден-вольфрамових родовищ грейзенової групи в Центральному Казахстані. Зокрема, за включеннями в мінералах досліджено фізико-хімічні особливості генезису молібден-вольфрамового родовища Акчатау, хімічний склад і його еволюцію в процесі формування рідкіснометалевих руд родовища, термобарогеохімічну зональність і стадійність мінералоутворення. Також вивчено фізико-хімічні умови мінералоутворення в межах Верхньокайрактинського вольфрамів-шеєлітового штокверку, розроблено термобарогеохімічні розшуково-оцінні критерії молібден-вольфрамового грейзенового зруденіння. Для топазу родовища Аксай визначено кристаломорфологічні особливості, температуру утворення, зв'язок еволюції морфології кристалів зі зміною умов їхньої кристалізації; також досліджено кристаломорфологічний ряд і деякі типоморфні особливості топазу родовища Акчатау.

З 1982 р. Микола Миколайович розпочав дослідження золоторудних родовищ Цілинноградського рудного району Казахстану, а протягом 1984–1990 рр. очолював науково-дослідну групу з ТБГХ вивчення золоторудних родовищ Узбекистану. Виявлені особливості розвитку фізико-хімічних процесів рудоутворення та корелятивно важливі геохімічні, мінералого-фізичні й ізотопно-геохімічні ознаки золотого зруденіння засвідчи-

ли, що золоторудні родовища Бельтау-Курамінського крайового вулканічно-плутонічного поясу в Східному Узбекистані суттєво відрізняються від типових малоглибинних утворень (золото-срібна формація) і наближаються до плутоно-вулканічних утворень середніх глибин. Разом з колегами виконано важливі експериментальні дослідження з удосконалення методології мас-спектрометричного вивчення складу газів флюїдних включень і з'ясовано чинники, які впливають на результати аналізу, зокрема, запропоновано технологічні кроки з усунення негативного впливу здебільшого генетичних властивостей і розміру включень на якість діагностики капсульованих газів (Павлунь, Костенко, Костин, 1986).

Зі здобуттям Україною незалежності М. Павлунь разом з колегами по кафедрі активно долучився до вивчення нетрадиційних для України і недостатньо вивчених золоторудних родовищ. Результати робіт висвітлено в уже згаданій докторській дисертації, сотнях наукових статей і трьох монографіях: “Термобарогеохимия золота: прогнозирование, поиски и оценка оруденения” (Ляхов, Павлунь, Пизнюр, Попивняк, 1995), “Геолого-генетична типізація золоторудних родовищ України” (Бобров, Сіворонов, Ляхов, Павлунь та ін., 2004), “Термобарогеохимия в Україні” (Матковський, Наумко, Павлунь, Сливко, 2019).

У першій монографії, яка має прикладне спрямування, викладені тогочасні уявлення про фізико-хімічні умови утворення родовищ золота, проаналізовано питання ТБГХ опробування й моделювання процесів, які зумовлюють формування родовищ золота на різних глибинах, запропоновано розшуково-оцінні критерії золотого зруденіння в недоступних для безпосереднього спостереження місцях. У другій монографії зроблено першу спробу геолого-генетичної типізації золотого зруденіння України на підставі комплексних геологічних, мінералого-геохімічних, термобарогеохімічних і формаційно-генетичних досліджень. Уперше вирізняє шість природно різних генотипних родовищ золота Українського щита і його фанерозойського облямування, які належать до плутоногенно-, вулканогенно- та метаморфогенно-гідротермальних утворень. Виділено допродуктивні, продуктивні і післяпродуктивні мінеральні комплекси й типові для них асоціації, проаналізовано послідовність формування рудних мінералів та особливості флюїдного режиму рудного процесу.

Важливою є публікація М. Павлуна “Про метаморфогенно-гідротермальну природу родовищ золоторудних формацій Українського щита” (2015), у якій проаналізовано особливості фізико-хімічного перебігу процесів формування золоторудних родовищ щита на підставі реконструкції ТБГХ ознак і параметрів флюїдного режиму мінералоутворення. Визначено метаморфогенно-гідротермальну природу зруденіння, наведено схеми стадійності й термодинамічного режиму формування родовищ Балка Широка і Майське.

М. Павлунь є співавтором трьох інформаційно-довідкових видань: “Геологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1945–2005)” (2005), “Геологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1945–2010)” (2010) і “Геологічному факультету Львівського університету імені Івана Франка 75 років” (2020), чотирьох підручників: “Основи вчення про геологічні формації” (Паранько, Сіворонов, Павлунь, Бобров, 2010), “Геологія корисних копалин. Ч. 1. Рудогенез” (Ляхов, Павлунь, Ціхонь, 2012), “Розшуки і розвідка корисних копалин” (Луцьков, Павлунь, 2013), “Геологія корисних копалин. Ч. 2. Екzogенні та метаморфогенні процеси рудоутворення” (Павлунь, Гайовський, 2018) і двох навчальних посібників: “Ринок банківських металів” (Павлунь, Реверчук, Чиж, 2012), “Гіпогенна зональ-

М. Павлунь презентує книгу “Геологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1945–2005)”, 2 квітня 2009 р.

М. Павлунь головує на засіданні спеціалізованої вченої ради геологічного факультету, 2005.

ність постмагматичного (пневматолітово-гідротермального) зруденіння” (Павлунь, Гайовський, 2021). Підготовлено й опубліковано понад 20 навчально-методичних розробок з різних курсів і спецкурсів.

Микола Миколайович тривалий час очолював Львівське геологічне товариство, в Інституті геології та мінералогії золота, кольорових металів і алмазів України керував відділом прогнозування оцінки мінеральної сировини та екологічної геології, брав участь в організації й діяльності Львівського відділення Академії наук вищої школи України, був головою, співголовою або членом оргкомітету низки наукових форумів різного рівня, що їх проводив геологічний факультет (періодичні наукові читання імені академіка Євгена Лазаренка, щорічні всеукраїнські наукові конференції “Проблеми геології фанерозою України”, наукові конференції “Стан і перспективи сучасної геологічної освіти та науки”, “Фундаментальне значення і прикладна роль геологічної освіти і науки”, “Екологічні проблеми надрокористування. Наука, освіта, практика” та ін.).

Микола Павлунь провадив наукове керівництво аспірантами (троє з них захистили кандидатські дисертації), очолював спеціалізовану вчену раду з захисту докторських і кандидатських дисертацій, був головним редактором “Вісника Львівського університету. Серія геологічна” і заступником головного редактора “Мінералогічного збірника”. Микола Миколайович – заступник голови Західного наукового центру та член редколегії журналу “Обрії науки” Академії наук вищої школи України, член комісії з делімітації кордонів МЗС України (обґрунтував з геологічних позицій приналежність острова Зміїний до України), член науково-методичної підкомісії МОН України “Науки про Землю” та експерт наукової комісії МОН України “Науки про Землю”.

За деканства М. Павлуна значно поліпилися всеукраїнські й міжнародні зв'язки геологічного факультету. Зокрема, активнішою стала співпраця з Ягелонським університетом (Краків), геологічним факультетом Варшавського університету; підписано угоду про співпрацю між ЛНУ імені Івана Франка та Краківським науково-технічним університетом імені С. Сташица (Academia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Stacziwa w Krakowie, AGN), а також між геологічним факультетом нашого університету й факультетом геології, геофізики і охорони довкілля AGN. Декан докладав багато зусиль для поліпшення життєдіяльності факультету, зростання його престижу й популярності. З його ініціативи і за фінансової підтримки ректорату на факультеті завершено капіталь-

М. Павлунь на церемонії підписання угоди про співпрацю між ЛНУ імені Івана Франка та Краківським науково-технічним університетом імені С. Сташица, 28.01.2015 р.

Кафедра геології корисних копалин у Музеї рудних формацій, 2016. Зліва направо: завідувач С. Ціхонь, асистенти О. Гайовський, О. Шваєвський, професори М. Павлунь, Г. Яценко, Ю. Ляхов, завідувач музею Л. Сливко.

ний ремонт Мінералогічного музею імені академіка Євгена Лазаренка і Палеонтологічного музею, колекція якого нещодавно набула статус національного надбання України.

Микола Миколайович приділяє прискіпливу увагу Музею рудних формацій, який було створено 1984 р. на кафедрі геології корисних копалин з ініціативи колишнього завідувача кафедри, професора Є. Лазька. В основі експозиції музею – власна колекція Євгена Михайловича взірців гірських порід і руд з родовищ різних рудних формацій України та близького й далекого зарубіжжя. Вірогідно, це єдиний не тільки в Україні, а й у світі музей подібного спрямування. Нині він має статус громадського музею ЛНУ імені Івана Франка. Експозиції музею та його діяльність схарактеризовано у таких працях: *Павлунь М.* Музей рудних формацій – важлива наукова і навчально-дидактична

складова якісної підготовки фахівців-геологів (2014); *Павлунь М., Гайовський О., Сливко Л., Ціхонь С., Шваєвський О., Рева Т.* Музей рудних формацій – єдине у Європі науково-дидактичне зібрання штуфів руд металевих і неметалевих корисних копалин (Ч. 1. 2017; Ч. 2, 2018).

Учасники урочистого засідання Вченої ради на честь Дня університету, 11.10.2018 р.
Зліва направо: П. Волошин, А. Богуцький, М. Павлунь.

Микола Павлунь брав участь і виступав з доповідями на наукових форумах різного рівня. Незабутніми були поїздки в Угорщину на XV Міжнародну мінералогічну виставку-ярмарок у Мішкольці (1977), де вперше демонстрували мінерали України, і в Монголію (2010) на запрошення монгольських випускників факультету, під час якої львів'яни ознайомилися з унікальним комплексним золото-мідно-молібденовим родовищем Оюу Толгой (південна частина пустелі Гобі), у відкритті якого брав участь наш випускник Т.-О. Монхбат. Запам'яталася участь у науковій конференції "Такий різний світ мінералогії", присвяченій 100-річчю від дня народження акад. Є. Лазаренка (Київ, 2012), яка завершилася екскурсією в Музей коштовного і декоративного каміння (сміт Хорошів Житомирської обл.) та на Корнинське родовище граніту. Микола Миколайович брав участь у щорічній міжнародній науково-практичній конференції "Надрокористування в Україні. Перспективи інвестування" (Трускавець, 2017, 2019; Київ, 2018) та науковій конференції "Геологія і корисні копалини України", присвяченій 100-річчю ювілею НАН України та Державної геологічної служби та надр України (Київ, 2018).

Активну наукову-педагогічну й організаторську діяльність М. Павлуня високо оцінено на державному рівні й геологічною громадськістю. Указом президента України йому присвоєно звання "Заслужений працівник освіти України", у 2018 р. визнано кращим науковцем Львівщини, а 2020 р. обрано дійсним членом НТШ. За успіхи в дослідженні надр і нарощуванні мінерально-сировинної бази України він отримав галузеві нагороди – пам'ятний знак А. І. Лутугіна "За заслуги в розвідці надр" та медаль В. І. Луцицького. За підготовку національних кадрів-геологів для Монголії президент цієї держави нагородив М. Павлуня та інших викладачів факультету ювілейною медаллю "800 років Великої Монголії" (2011).

Микола Миколайович – добра, проста, доступна людина. Його люблять і поважають на факультеті й в університеті. Він завжди веселий, усміхнений, любить жартувати, розповідати цікаві, часто фантастичні історії. З ним приємно спілкуватись і подорожувати. Він хороший сім'янин: його дружина Валентина – економіст за фахом, нині на заслуженому відпочинку, син Андрій – фахівець з міжнародної економіки й бізнесу, успішний німецько-український бізнесмен, невістка Людмила – юрист, улюблений онук Максим завершує бакалаврат за спеціальністю “Міжнародне право” на факультеті міжнародних відносин.

Своє 70-ліття Микола Павлунь зустрічає у розквіті творчих сил та енергії, сповнений різноманітних задумів і планів. Колектив геологічного факультету, редколегія “Мінералогічного збірника”, колеги і друзі щиро й сердечно вітають Миколу Миколайовича зі славним ювілеєм, зичать міцного здоров'я, довголіття і мирного неба. З роси і води, ювіляре!

*Орест Матковський, Ігор Наумко, Євгенія Сливко,
Сергій Ціхонь, редколегія “Мінералогічного збірника”*